

b) ATLARYŇ MANYLARY BOÝUNÇA BÖLÜNIŞI

Atlar aňladýan manylary boýunça birnäçe topara bölünýär. Mysal üçin, *okuwcy*, *goýun*, *ýorunja* ýaly atlary alyp göreliň. Bulardan *okuwcy* sözi adamy, *goýun* sözi haýwany, *ýorunja* sözi ösümligi aňladýar.

260-nji gönükme. *Aşakdaky atlary okaň we göçüriň. Olaryň manylary boýunça kimleri aňladýandygyna üns beriň*

Okuwcy, işçi, daýhan, çaga, oglan, gyz, yaşuly, aýal, dokmaçy, halyçy, tikinçi, ussa, mugallym, kosmonawt, balykçy, adikçi, direktör, bagşy, lukman.

Halyçy, lukman *sözleriniň manysyny düşündiriň.*

261-nji gönükme. *Aşakdaky hekaýajygy okaň we adamlary aňladýan atlary aýdyp beriň*

IR BILEN

Elleri ýanjykly iki sany okuwçy mekdebe gidip barýar. Olaryň biri garagözelejek gyz, beýlekisi bolsa saryýagyzyja oglan. Şolaryň deňinden ýelsepitli bir işçi geçip gitdi. Ýaňky çagalaryn yzragyndan bolsa üç sany dokmaçy aýal işe barýardy.

Ýaşuly ir bilen köçedäki bolýan bu berekete syn edýär. Okuwçylar okuwa barýar. işçiler işe barýar.

Hekaýajygyň mazmunyny gürrüň edip beriň.

262-nji gönükme. *Göçüriň we adamlary aňladýan atlaryň aşagyny çyzyň.*

1. Okuwçylar obamyzdaky garrylara kömek beryärler. Oglanlar we gyzlar boş wagtlary olaryň dürli işlerini edişýärler.

2. Meniň kakam gurluşykçy, uly doganym lukman, ejem bolsa çagalalar bagynyň terbiyecisi.

Gurluşykçy, terbiýeçi

sözleriniň manysyny sözlükden öwreniň.

263-nji gönükme. *Hekaýany okaň we adamlary aňladýan atlary saýlap, depderiňize göçüriň.*

MEKDEBIŇ MEJLISLER JAÝYNDA

Mekdebiň mejlisler jaýyna ýygananlaryň arasynda işçiler-de, alymlar-da, lukmanlar-da bardy. Olaryň hemmesi okuwçylaryň ene-atalarydy.

Mekdebiň direktory, onuň orunbasary, mugallymlar öňräkden bári şu ýerdediler. Häzir ene-atalaryň we mugallymlaryň bilelikdäki ýygnagy başlanjak.

Onda okuw terbiýeçilik işiniň möhüm meselesi ara alnyp maslahatlaşyljak. Çykyp geplejekleriň arasynda ussa-da, tikiň-de, terbiýeçi Gözel hem bardy.

264-nji gönükme. *Aşakdaky atlary okaň we göçüriň. Olaryň manylary boýunça haýwanlary we guşlary aňladýandygyna üns beriň*

Sygyr, goýun, geçi, düýe, at, ýaby, eşek, guzy, göle, owlak, it, garga, keýik, möjek, tilki, şagal, bilbil, kepderi, garasar, torgaý, taý, kürre, köşek, towuk, horaz, serçe, ördek.

265-nji gönükme. *Okaň we haýwanlary aňladýan atlary aýdyp beriň*

Tilki, şagal, keýik, aýy, möjek, gaplaň, ýolbars, pil — ýabany haýwanlardyr. Garga, käkilik, gögerçin, gumry, towuk, horaz, serçe guşlar bolmak bilen haýwanlaryň ganatlylar diýen toparyna girýär.

266-nji gönükme. *Okaň we haýwanlary aňladýan atlary tapyp depderiňize göçüriň.*

1. Daýhan birleşiklerinde goýun, geçi, sygyr, düýe, at ýaly oý haýwanlarynyň ösdürilişine úly üns berilyär.
2. Biziň mekdebimiziň janly burçunda towşan, käkilik, towuk, kirpi, ördek bar. Goňşymyzyň köşekli düýeleri bar. Olary sagýarlar, süýdünden çal tutýarlar. Düýäniň Çaly saglyk üçin oran peýdalydyr.

käkilik

1. Öz bilyän öý haýwanlaryňyzyň adyny ulanyp, üç sany sözlem düzüň.
2. Goňşy sozuniň manysyny aýdyp beriň.

Nusga: 1. Biziň düýämiz botlady.

267-nji gönükme. *Okaň we nusgada görkezilişi ýaly edip, depderiňize göçüriň.*

Mugallym, sygyr, göle, sürüji, çaga, işçi, keyik, towşan, aýal, gyz, gelin, torgaý, baýguş, köşek, okuwçy, lukman, serçe, çebiş, tokly.

Nusga:

Adamy aňladýan *Haýwany aňladýan*

atlar: *atlar:*

mugallym *sygyr*

sürüji *göle*

Haýwanlary aňladýan atlardan iki sanysyny, adamlary aňladýan atlardan iki sanysyny ulanyp, dilden sözlemler düzüp aýdyp beriň.

268-nji gönükme. *Özüňizden adamy aňladýan atlardan baş sanysyny, haýwany aňladýan atlardan baş sanysyny tapyp, depderiňize ýazyň.*

269-nji gönükme. *Aşakdaky atlary okaň we depderiňize göçüriň. Olaryň ösümlikleri aňladyandygyna üns beriň*

Ýoronja, çayyr, selme, ysmanak, selin, çerkez, ýowşan, çeti, narpyz, mekgejöwen, günebakar, tut, garagaç, arca, sazak.

yowsan

270-nji gönükme. *Sözlemleri okaň we ösümlikleri aňladýanatlary aýdyp beriň*

1. Ol çayyr, çyrmaşyk, ýabagan, arpagan ýaly otlardan ýygyp, bir haltany doldurypdyr.
2. Meretleriň gapdalynda bir pel ýorunja bar.
3. Biz erik, alma, armyt, şetdaly, alça agaçlarynyň nahallaryny oturtdyk.
4. Olar ýowşan, çereten, kowreýik ýygмага gidipdirler.

271-nji gönükme. *Aşakdaky sözlemleri okaň we ösümlikleri aňladýanatlary göçürüp alyň.*

1. Biziň howlymyzda alty düýp üzüm, iki düýp alça, iki düýp alma agajy bar.
2. Daýhanlar gowaca pellerindäki peçek, gamyş, topalak, suwoty, semzek ýaly haşal otlary ýygyp aýyrýarlar.
3. Biz ýaz aýlary obanyň ekin meýdanyna gezelenje çykýarys. Ol ýerde gögerip oturan arpa, bugdaý maýsalaryna syn edýäris, ýaplaryň boýundaky syza, ýandak ýaly dürli ösümlikleri görýäris.

272-nji gönükme. *Sözlemleri göçürň we ösümlikleri aňladýanatlaryň aşagyny çyzyň.*

1. Ýowşan, çereten, kowreýik, çeti, dagdan, çerkez, selin ýaly ösümlikler daglarda, gumlarda we gum ýakalarynda ösyär.
2. Arca, kerkaw, ýaglyja ýaly ösümlikler gumda bitmeýär, olar daglarda bolýar.

273-nji gönükme. *Aşakdaky atlary okaň, soňra olary nusgada görkezilişi ýaly edip, depderiňize göçüriň.*

Oglan, çyrmaşyk, balykçy, mugallym, ädikçi, demirçi, arça, sazak, borjak, gamyş, selin, mekgejöwen, gyz, aýal, terbiýeci, halyçy, pagtaçy, gowaça, çeti, tut.

Nusga:

Adamlary aňladýan *Ösümlikleri aňladýan*

atlar:

atlar:

oglan

çyrmaşyk

balykçy

arca

274-nji gönükme. *Okaň. Haýwanlary we ösümlikleri aňladýan atlary tapyp, aýdyp beriň*

Biz maşynly gaýralygyna ugradyk, şu gezek keyik, möjek görünmedi. Uzak ýolda ýekeje tilki bilen üç sany towşan gördük. Çeti, çerkez, sazak, selin ýaly gum ösümlikleri alaňlara çekilen nagyş ýaly görünýärdi.

Maşyn iki sagat yöränden Soň, goýun sürüleri görnüp başlady. Uly alana çykanymyzda, aşakda gin oýuň içinde goýun agyllary, çopanlaryň öýleri görünýärdi. Maşyny kelleleri gazan ýaly iki sany mähnet it üyrüşip garşy aldy. itleriň hem maşynyň sesini eşiden adamlar, çagalar daşaryk çykdylar.

B. Sähedow, «Sähra mekdebi».

1. *Hekaýajygyň manysyny gürrüň edip beriň*
2. *Hekaýajygy manysyna görä döleklere bölün we olara sözbaşy tapyň.*

sürüler

275-nji gönükme. *Aşakdaky atlary okaň we olary nusgada görkezilişi ýaly edip, depderiňize göçüriň.*

Kerkaw, alça, goýun, keyik, bozagan, çayyr, sözen, pil, kepderi, ary, çerkez, yowşan, ýaglyja, ýylgyn, göle, owlak, guzy, hoz, köşek.

Nusga:

Haýwanlary *Ösümlikleri*

aňladýan *aňladýan*

atlar: **atlar:**

Goýun, keyik, ... *Kerkaw, alça, ...*

276-nji gönükme. Özüňizden adamlary aňladýan dört sany, haýwanlary aňladýan dört sany, Ösümlikleri aňladýan dört sany söz tapyp, depderiňize ýazyň.

277-nji gönükme. Soraglary okaň we olara 'dilden jogap beriň. Jogaplary depderiňize ýazyň. Adamlary, haýwanlary we Ösümlikleri aňladýan atlary aýdyň.

1. Seniň kakaňyň ady kim?
2. Seniň ejeňiň dogany sana kim bolýar?
3. Ýabany haýwanlardan haýsylary bilýärsiň?
4. Oý haýwanlaryndan haýsylary aýdyp biljek?
5. Siziň daýhan birleşigiňizde näbili mallar bar?
6. Bahar aýlarynda gögerýän otlaryň atlaryny aýdyp ber.

Daýy sözüniň manysyny sözlükden görüň we depderiňize ýazyň.